

□

Buiten Amsterdam gebeurt het net zo goed

Grootstedelijke allure van internationaal kaliber, in Almere © Getty Images

Over 40 jaar Als het gaat om de stedelijke ontwikkeling van Nederland, verschilt Amsterdam minder van de omringende gebieden dan velen denken, oordeelt Rijksbouwmeester Floris Alkemade.

Door: Lex Boon 6 januari 2018, 20:00

Rijksbouwmeester Floris Alkemade (56) komt Paleis Soestdijk uitgelopen en stapt achter in zijn dienstauto. Hij heeft zojuist voor het laatst de deur van het paleis achter zich dichtgeslagen: de sleutels zijn overgedragen aan de nieuwe eigenaren, die er een hotel en tentoonstellingsruimte van gaan maken.

"Jij hebt het misschien niet meer meegemaakt, maar de defilés bij Soestdijk waren vroeger het nationale moment voor de koningin. Het is fascinerend hoe snel dat soort dingen uit het collectief geheugen van een heel land verdwijnt," zegt Alkemade, terwijl zijn chauffeur koers zet naar Rotterdam, waar hij een lezing moet geven.

Paleis

Het verwaarloosde paleis in Baarn is door het rijk afgestoten omdat het geen functie meer had: na de dood van Juliana en Bernhard in 2004 zijn er geen bewoners meer geweest. Vanwege leegstand werd onlangs in Amsterdam ook het terrein van de voormalige [Bijlmerbajes](#) verkocht, zodat er een nieuwe wijk met 1350 woningen kan komen.

Daarnaast wordt het [Marineterrein](#) in het centrum van de stad door het rijk van de hand gedaan en wordt binnenkort begonnen met de herontwikkeling van het Zaanse Hembrugterrein, waardoor Amsterdam en Zaanstad iets dichter tegen elkaar aan komen te liggen.

Enorme groei

Dat is precies waar het gesprek tijdens de rit achter in de dienstauto over zal gaan: hoe kijkt de Rijksbouwmeester, de belangrijkste adviseur van de regering op het gebied van stedenbouw en architectuur, naar de snelle groei en vele woningbouwplannen in Amsterdam?

"Ik vind het bijzonder," zegt Alkemade. "Vooral omdat het er in de crisis nog absoluut niet naar uitzag. Wat mij fascineert is hoe snel zo'n beeld kan omslaan. En hoewel het op dit moment lijkt alsof alle pijlen op Amsterdam zijn gericht, moeten we niet vergeten dat Nederland veel groter is dan Amsterdam. Ook in de omringende gebieden is enorme groei. Alleen hoor je daar wat minder over, omdat er daar meer ruimte is en het dus minder pijn doet."

Ziet u een tweedeling tussen Amsterdam en de rest van het land?

"Dat is het funeste van de ontwikkeling dat de huizenprijzen in Amsterdam maar hoger en hoger worden. Dat is een motor die de sociale segregatie versterkt. In die zin hebben we het geluk dat we in Nederland niet één grote centralistische metropool hebben zoals Londen of Parijs,

waarbij je als je niet in het centrum woont in een tweederangs periferie of banlieue belandt. Als er geen plek in Amsterdam voor je is, kun je misschien nog wel in Dordrecht terecht. Voor de Amsterdammer is het misschien niet te bevatten dat er buiten Amsterdam ook nog levenskwaliteit te vinden is, maar dat is er wel degelijk. Dit land is een uiteengetrokken metropool, met veel openbare ruimte en een uitzonderlijk hoge kwaliteit van leven.".....

"De Randstad is een achterhaald begrip. Het gebeurt niet alleen in de vier steden, je moet het ruimer zien."

Die uiteengetrokken metropool maakt veel ook inefficiënt, zoals het openbaar vervoer. Moet Amsterdam niet een echte metropool worden, met twee miljoen inwoners?

"Als je twee miljoen inwoners kunt vinden die graag in Amsterdam willen wonen, ga gerust je gang. Maar er is ook een soort woonkwaliteit die je overeind moet zien te houden. In Amsterdam zie je appartementen nu steeds kleiner worden. Daar zit een zeker gevaar in. Als je nadrukkelijk alleen die categorie ontwikkelt, maak je jezelf bijzonder kwetsbaar als de vraag weer verandert. En besef ook dat die twee miljoen inwoners niet alleen woningen nodig hebben. Ook het openbaar vervoer en de wegenstructuur moet worden aangepast."

Daarvoor is hulp van de rest van het land nodig.

"En de rest van het land denkt: hoezo moeten wij Amsterdam helpen? Dat is deels terecht. Amsterdam bouwt 10.000 woningen per jaar, maar Noord-Brabant doet dat ook. Evenveel mensen verlangen dus naar Brabant als naar Amsterdam. Waarom zou er dan opeens heel veel geld meer naar Amsterdam moeten?"

Is Amsterdam arrogant, wat dat betreft?

"Ik ga geen steden arrogant noemen, maar ik vrees dat het wel het meest juiste woord is. Het besef ontbreekt dat er buiten Amsterdam een enorme sterke dynamiek is. In Eindhoven ontwikkelt zich een hightechindustrie. In dat stadje begint de bijdrage aan het bruto binnenlands product de bijdrage van de hoofdstad in te halen. Het laat zien: in de open structuur van Nederland is er niet één zwaartepunt. En dat is goed ook. Het grootste probleem van Groot-Brittannië heet Londen, dat zo'n enorme magneet is geworden dat de rest van het land leeg wordt getrokken. Het centrum is totaal gesegregeerd gebied."

Wat zegt u wanneer u om advies wordt gevraagd als Amsterdam in Den Haag aanklopt dat er miljarden nodig zijn voor nieuwe metro's en wegen?

"Het is niet zo dat ik direct over dat soort infrastructurele beslissingen ga, maar natuurlijk denken wij wel mee. En op het moment dat je naar het hele land kijkt is die enkelvoudige, centrale positie van Amsterdam helemaal niet zo vanzelfsprekend. Het is niet de enige stad die de rol van sterke ontwikkeling op zich kan nemen."

Dus burgemeester Van der Laan had een punt, toen hij in Zomergasten de wens uitsprak dat we de Randstad als een grote metropool moeten gaan zien, net als New York?

"Waarbij mijn opmerking is: de Randstad is een achterhaald begrip. Het gebeurt niet alleen in de vier steden, je moet het echt ruimer zien. Ook Eindhoven, Zwolle en Nijmegen doen mee. En vergeet Helmond niet: daar zit nu een centrum waar softwaretechnieken voor zelfsturende auto's worden ontwikkeld. En als je ziet wat voor mensen van over de hele wereld daar nu binnenvliegen. Ik zeg altijd: vanuit Silicon Valley landen ze op Schiphol, maar daarna slaan ze af richting het zuiden."

Rijksbouwmeester Floris Alkemade ziet ook veel kwaliteit van leven buiten Amsterdam © Marc Driessen

"Die nieuwe Randstad is een gebied van 100 bij 125 kilometer waartussen een enorme stedelijke samenhang aan het ontstaan is. Als een open stad, met enorme lege gebieden. Dat is soms lastig, maar de kwaliteit van het leven en het vermogen op allemaal verschillende punten te ontwikkelen is natuurlijk fantastisch."

Valt zo'n enorm gebied nog te plannen?

"Wij hebben natuurlijk het idee dat alles in Nederland gepland en bedacht is. Maar de mate van sturing wordt bijna altijd overschat. Kijk naar de Flevopolder, de meest bedachte hoek van Nederland. Eigenlijk moest Lelystad een echte stad worden en Almere alleen enkele dorpen, maar onverwachte groei is uiteindelijk bepalend. En dat geldt ook voor de Oostvaardersplassen, nooit als natuur bedoeld, maar als industriegebied. Dat bleef even uit, de waterbemaling was daarom laag ingesteld, het werd drassig en een prachtig natuurgebied ontstond."

Amsterdam bouwt

Dit is de laatste aflevering van een serie over hoe de stad de komende decennia vorm krijgt.

Is nog te voorspellen waar de stad heengaat?

"Vergeet niet hoe snel en radicaal technologische ontwikkelingen onze levens veranderen. Onze iPhone is slechts tien jaar oud en nu al onmisbaar. En er komt een keten van veranderingen aan die grote ruimtelijke invloed hebben. Zelfsturende auto's kunnen een enorme omslag teweegbrengen. Als je in je auto je e-mail al kunt doen en een aantal zaken voor je werk kunt voorbereiden, is het misschien opeens aanvaardbaar dat de reistijd van drie kwartier naar een ruim uur gaat. En als je Nederland met die blik gaat bekijken, zie je dat de krimpgebieden van nu straks misschien wel de aantrekkelijkste woongebieden gaan worden."

"Ga je dan in een buitenwijk van Amsterdam zitten op een appartement van 30 vierkante meter met een hoop gedoe of ga je in een buitengebied wonen met een prachtige tuin? Er komen dadelijk keuzes naar boven die de stedelijke dynamiek weer een heel andere richting kunnen geven. Besef dat de enorme druk die we nu op de stad kennen een paar jaar geleden niet herkend werd en over een paar jaar weer totaal anders kan zijn. Het is niet vanzelfsprekend dat de huidige druk de komende tien of vijftien jaar zal aanhouden."

Dit is de laatste aflevering van een serie over hoe de stad de komende decennia vorm krijgt.
